

**SPECIFICUL PREDĂRII / ÎNVĂȚĂRII LIMBII ITALIENE
ÎN INSTITUȚII CU PROFIL MUZICAL**

**THE SPECIFICS OF TEACHING / LEARNING ITALIAN
IN MUSICAL INSTITUTIONS**

LIDIA CAZACU¹,

doctor în filologie, conferențiar universitar,
Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice

---

¹ E-mail: lidiacazacu1@gmail.com

CZU 78.078.51:811.131.1

În prezentul articol se pune în discuție, pe de o parte, raportul între competențe, curriculumul disciplinei și practica didactică, iar pe de alta, strategiile metodologice, care contribuie la ameliorarea procesului de predare/învățare a limbii italiene în instituțiile cu profil muzical. Se pledează pentru o abordare contemporană, bazată pe studii recente în domeniu, menite să scoată în evidență unele aspecte ce țin de didactica predării limbii italiene privită prin optica limbajelor specializate (micro limbă). În acest context, menționăm că specificul predării limbii italiene pentru instituții muzicale este strâns legat de obiectivul principal de integrare la nivelul A1-B2 de competență comunicativă, conform cerințelor Cadrului Comun European de Referință al Consiliului Europei, care garantează abilități de comunicare de bază.

Cuvinte-cheie: limba italiană, didactică, curriculum, limbaj muzical, canto academic, strategii metodologice, competențe lingvistice

This article discusses, on the one hand, the relationship between competences, the discipline curriculum and didactic practices, and, on the other hand, the methodological strategies, which contribute to the improvement of the teaching / learning process of the Italian language in musical institutions. It advocates a contemporary approach, based on recent studies in the field meant to highlight some aspects of the didactics of the Italian language teaching through specialized languages (micro-lingua). In this context, we mention that the specificity of the Italian language teaching for musical institutions is rooted in the main goal of the A1-B2 communication competence, as required by the Common European Framework of Reference of the Council of Europe, which guarantees basic communication skills.

Keywords: Italian language, didactics, curriculum, musical language, academic singing, methodological strategies, linguistic skills

Introducere

Ideea de a purcede la scrierea acestui articol a apărut în urma întocmirii și a actualizării curriculum-ului la limba italiană pentru specialitățile cu profil artistic, în mod special, la *canto academic*.

Conform standardelor sociale învățământul deseori este numit cu termenul de „competență”. Însă competențele nu există izolat, ci, dimpotrivă, se integrează în sisteme, iar curriculumul reprezintă una din cele mai bune expresii ale acestora.

Examinând mai multe surse bibliografice de specialitate, am constatat că la nivel de proiect instituțional de referință cu privire la *italiana* pentru muzică s-a acordat mai puțină atenție. Marea majoritate a publicațiilor se referă la probleme generale de gloto didactică și sunt destinate publicului larg de pasionați ai acestei limbi melodioase. Am găsit doar unele contribuții bibliografice, care aparent, ne-ar fi putut servi la realizarea obiectivului nostru, dar acestea se limitează doar la o ușoară tentă metodologică de predare a limbii italiene prin cântec [1, 2]. Practic lipsesc în această listă publicații în care s-ar cerceta aspectul pragmatic și funcțional al *italienei* pentru specialități cu profil muzical. Acest fapt ne-a determinat să abordăm mai detaliat această problemă, iar prin modesta noastră contribuție la alcătuirea unui curriculum concret să completăm, pe cat ține de competența noastră, acest gol.

Contribuții metodologice despre curriculum

În procesul lucrului asupra curriculumului pentru studenții de la specialități cu profil muzical de la Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice (AMTAP) am reușit să identificăm anumite tendințe metodologice, care au un impact direct asupra ameliorării programului de studiu și, implicit, contribuie la obținerea rezultatelor scontate, prevăzute de acest program. Am pornit de la postulatul că, de regulă, profesorul de limbă italiană nu este un muzician, dar, grație practicii de predare într-o instituție de profil, poate achiziționa în timp anumite abilități de muzicolog (fie și la nivel de amator). Desfășurarea activității profesionale într-o ambianță armonioasă generată de limbă și muzică, conduce la o intersectare reciprocă, pe de o parte a competențelor lingvistice ale profesorilor de limba italiană, iar pe de alta, a aptitudinilor și cunoștințelor studenților despre muzică. În rezultatul acestei combinații, obținem o paradigmă de predare / învățare cooperativă, salutată și practică cu succes în didactica contemporană. Este evidentă legătura profundă între muzică și limba italiană, atestată de folosirea multor cuvinte italiene, cum sunt, de exemplu, ‘*adagio*’, ‘*allegro*’, ‘*pianissimo*’, ‘*aria*’ etc.

în *limbajul muzical* internațional. Nu este greu de constatat acest lucru chiar la o simplă consultare a oricărei lucrări din domeniul muzicologiei. Scopul nostru, însă, este de a trasa obiectivele din perspectivă *didactică*, prin urmare, de a stabili strategii de predare/învățare a *limbii italiene* la facultăți cu profil muzical. În această privință, ne-a fost de un real folos cea mai recentă publicație a renumitului glotodidact italian Paolo E. Balboni, *Sillabo di riferimento per l'insegnamento dell'italiano della musica*, apărută de sub tipar în 2018 [3]. Observăm că studiul său nu s-a limitat doar la aspectul terminologic, dar și la cel morfosintactic, textual, pragmatic, sociolingvistic etc. O atenție sporită se acordă aspectului *limbajelor* specializate, pe care Paolo E. Balboni le definește cu termenul de *micro limbă* [4]. Astfel, italiana devine o *limba* specială, uzuală în lumea muzicii, menită să exprime concepte și noțiuni ce vizează specialiștii din domeniu, cântăreții lirici, muzicologi, instrumentaliști, dirijori etc. Conform cerințelor pe scara Consiliului Europei, achiziția / predarea micro lingvistică trebuie să corespundă unei calificări cel puțin la nivelul pragului B1 care garantează abilități de comunicare de bază. În realitate, experiența schimburilor de studenți arată că nivelul B1 este insuficient în domeniile de studiu (studentul universitar sau, în cazul nostru, într-un conservator) sau cercetarea (un muzicolog, un dirijor de orchestră). În realitate s-a dovedit că este necesară atât cunoașterea *limbii* la nivel global (academic), cât și la nivel profesional. Prin urmare, dacă instrumentarul care lucrează într-o orchestră poate fi mulțumit de un nivel B1 integrat pe terminologia și elementele de bază ale muzicologiei, o cântăreață de operă trebuie să se confrunte cu libreturile de operă și studiul contextualizării operelor. De asemenea, elemente morfosintactice, lexicale și culturale ale unui nivel B2 avansat este necesar și pentru un muzicolog, un conducător de orchestră, un compozitor, care trebuie să citească texte critice, estetice și istorice foarte complexe.

Structura curriculumului la limba italiană

Observațiile expuse mai sus ne-au servit drept punct de reper la elaborarea *curriculumului* pentru studenții de la specialitatea *canto academic*, AMTAP. Am consultat mai multe surse cu privire la conceptul de *curriculum*, axându-ne în mod special pe contribuțiile specialiștilor italieni care s-au ocupat de această temă [5]. Cât privește conținutul propriu-zis al programului la *limba italiană*, prevăzut pentru cursul complet (A1-B2), menționăm că se bazează în linii mari pe un manual concret, la alcătuirea căruia a contribuit și subsemnata¹. Din punct de vedere *metodologic* acest curs oferă studenților competențe plecând de la nivelul A1, continuând cu A2, B1, până la B2, corespunzător cerințelor Cadrului European Comun de Referință pentru Limbi Străine. Cele 14 etape ale manualului sunt tradiționalele unități *didactice*. Fiecare etapă este constituită din 10 secțiuni marcate și conturate în mod riguros: 1. Text introductiv. 2. Lexic. 3. Înțelegere. 4. Automatisme. 5. Lucru pe text. 6. Sinteză gramaticală. 7. Hai, încearcă! 8. Civilizație și Cultură. 9. Test de recapitulare. 10. Audiție muzicală. După cum observăm, fiecare unitate *didactică* finalizează cu o rubrică specială, dedicată muzicii, în componența căreia găsim utilitatea *limbajului muzical* cu prisosință, fie în texte suplimentare din istoria muzicii, criticii muzicale, etc., fie în cântece propriu-zise (romanțe, arii, librete). **TEXTUL** introductiv sub formă de dialog deschide fiecare unitate și, într-o limbă autentică și motivantă, prezintă viața, obiceiurile, modul de a trăi, de a gândi, de a acționa, de a simți al italienilor. De la acest text pleacă toate activitățile care sunt propuse în unitate, el conține și anticipează toate aspectele ce caracterizează procesul de învățare. **LEXICUL** ajută și facilitează accesul la situația lingvistică propusă. **ÎNȚELEGEREA** prezintă aplicații practice precum adevărat-fals, alegere multiplă, chestionar care identifică nivelul de pătrundere a textului introductiv. **AUTOMATISMELE** activează o serie de aplicații, cu scopul de a depăși dependența de limba maternă, de a-l elibera pe elev sau student de tendința de a apela permanent la traducere, de a-l dezobișnui să recurgă la schemele gramaticale sterile. **LUCRUL PE TEXT** constă într-o serie de activități aplicative care nu sunt concepute ca simple exerciții, ci, urmând criteriile metodei

1 Manualul *Il giro per Italia in 14 tappe*, autori Marcello Silvestrini, Marinela Vărmuleț, Lidia Cazacu se află la editura Pro Universitaria, București pentru a fi publicat pe parcursul anului 2019.

inductive, devin tot mai motivante, implicând astfel ambele emisfere ale creierului: cea dreaptă, global-intuitivă, și cea stângă, analitic-verbală. SINTEZA GRAMATICALĂ este introdusă în această fază a procesului de predare-învățare cu obiectivul de a recupera parcursurile lingvistice prezentate până acum, pentru a le reorganiza într-o ordine simplă și riguroasă. Secțiunea HAI, ÎNCEARCĂ!, prin intermediul exercițiilor de verificare, consolidare, reformulare și creativitate, prezintă cea mai amplă serie de activități menite să conducă la dezvoltarea producției și a înțelegerii orale și scrise. Obiectivul specific al acestei părți este pregătirea studenților pentru probele de „Certificare lingvistică”. Într-un spațiu aproape nedeterminat, dar de o profundă autenticitate, în însemnările despre CIVILIZAȚIE ȘI CULTURĂ, sunt prezentate, prin cuvinte și imagini, modul de a trăi, a gândi, a mânca, tradiții și obiceiuri specifice italienilor. În fine, în TEST DE RECAPITULARE, pentru *competența lingvistică*, studentul reorganizează și reia tot ceea ce a achiziționat și interiorizat activând, în momentul verificării, probele de autoevaluare și autocorectare. Propunerea unor MOTIVE MUZICALE, care încheie fiecare parcurs *didactic*, pe lângă spațiul ludic pe care îl creează, prezintă un aspect deloc secundar al limbii, acela al limbii în versuri.

Competențele de care se ține cont la elaborarea *curriculumului* la specialitățile cu profil muzical se focalizează atât pe *componenta lingvistică*, cât și pe dimensiunea extralingvistică, socio-pragmatică și interculturală. Astfel, dacă e să vorbim de *competența lingvistică*, observăm o serie de fenomene specifice la diferite niveluri ale limbii:

- **fonetica** este fundamentală pentru cântăreții de operă, fie datorită faptului că actualmente nu se mai acceptă o pronunțare aproximativă, fie pentru că la *canto academic* este necesară o articulare fonetică particulară ; - în libreturile de operă este folosită **morfologia** italienei clasice; - **sintaxa** este particulară atât în libreturile operei, unde se folosește varietatea literară a secolelor XVII-XIX, cât și în textele de estetică și critică muzicală, unde structura ipotetică, bazată pe subordonare, se realizează pe structuri deseori foarte complexe; - **lexicul** are nevoie de o integrare terminologică puternică, iar pentru cântăreții de operă, și de perspectivă diacronică; - două tipuri de **texte**, constituite din texte literare (libreturile operelor, texte madrigale, romanțe, texte sacre) și texte critice, estetice, istorice. Sunt necesare abilități *lingvistice* specifice; comparativ cu un nivel B2 obișnuit, în cazul dat este nevoie de a lucra asupra strategiilor de înțelegere atât a textelor literare, cum ar fi libreturile, cât și a unor texte complexe precum estetica și muzicologia.

La nivel de competențe socio-pragmatice și (inter)culturale nu există acte lingvistice particulare, cu excepția faptului că acestea sunt realizate într-un context teatral în repetiții de orchestră. Actele de comunicare proprii vieții studențești sunt aceleași ca în toate situațiile academice, cu excepția aspectelor de reglementare și de referință cu privire la instrumentele muzicale individuale. Dimensiunea interculturală nu are vreo variație, dacă nu sunt luate în considerare unele elemente proprii lumii teatrale: de exemplu, un străin trebuie să știe că într-un teatru italian viola este interzisă, o pălărie nu se pune pe pat, nu se trece sub o scară, etc. Sunt necesare și referirile la mișcările estetice, filosofice, istorice și culturale necesare pentru contextualizarea textelor muzicale.

Concluzii

Din cele expuse mai sus, dar și în lumina cercetărilor experților în materie de programare a unui ciclu de studii, ajungem la concluzia că un *curriculum* este o culegere de conținuturi concepute pentru cei care trebuie să proiecteze un parcurs de predare, materiale didactice, învățare, teste de evaluare și certificare. Sunt conținuturi lexicale (într-o micro limbă dimensiunea terminologică este întotdeauna relevantă, chiar dacă cunoașterea acesteia vizează mai mult studentul decât profesorul), morfosintactice, funcționale și culturale, care se adaugă celor corespunzătoare nivelului B2 (sau la B1), integrat astfel încât să poată fi abordate anumite texte necesare pentru consolidarea *italienei* cu profil muzical.

Considerăm că, în linii mari, *curriculumul* de referință pentru limba *italiană* în instituțiile cu profil muzical reflectă actele comunicative specifice vieții studențești, care, de fapt, sunt aceleași în

toate situațiile academice, iar *limba italiană* muzicală se conformează armonios cu cerințele ce stau la baza predării limbilor străine. Tematicile globale, folosite tradițional la însușirea unei limbi străine, se încadrează pe deplin în cadrul specialităților cu profil muzical, acestea având o aplicație mai specifică datorită folosirii *limbajului* sectorial (“micro limba” muzicii) și a *competențelor* aferente. Pentru a se afirma în lumea muzicală internațională, orice specialist din domeniul artelor în general, iar al muzicii în special, trebuie să posede *limba italiană* cel puțin în limita *competențelor* comunicative. Concluzionând, am putea spune că *curriculumul* reprezintă un instrument-cheie pentru a întreprinde un proces virtuos de relansare a *italienei* ca *limbă* a muzicii, artei și a frumosului în general.

Referințe bibliografice

1. BRESCIANI, L., DONNA, C., GAROLLA, A. Narrare cantando. Come usare la canzone d'autore contemporanea nella classe di italiano lingua straniera. In: BENUCCI, A. (a cura di), *Formazione e pratiche in italiano L2*. Perugia: OL3. 2013.
2. COSTAMAGNA, L. La canzone e la didattica dell'italiano come lingua straniera. In: DALMONTE, R. (a cura di), *Analisi e canzone*. Trento: Labirinti, 1996, pp. 337-355.
3. BALBONI, P.E. *Sillabo di riferimento per l'insegnamento dell'italiano della musica* 1. ed., Venezia: Edizioni Ca' Foscari – Digital Publishing, 2018. ISBN 97888-6969-271-0.
4. BALBONI, P.E. Le microlingue scientifico-professionali: natura e insegnamento. Torino: UTET Libreria 2. In: MEZZADRI, M. (a cura di), *Integrazione linguistica in Europa*. Torino: UTET Università, 2000, pp.60-81.
5. LO DUCA, M.G. Costruire un sillabo di Italiano L2: quali suggerimenti dalla linguistica acquisizionale? In: GRASSI, R.; BOZZONE COSTA, R.; GHEZZI, C. (a cura di), *Dagli studi sulle sequenze di acquisizione alla classe di italiano L2*. Perugia: Guerra, 2008, pp.123-138.

---

1 E-mail: marinavalueva@mail.ru